

STANOWISKO
KRAJOWEJ RADY SĄDOWNICTWA

z dnia 20 kwietnia 2012 r.

**w przedmiocie propozycji do założeń harmonogramu działalności szkoleniowej oraz planu
wydawniczego Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury na 2013 rok
w części obejmującej szkolenia ustawiczne sędziów, referendarzy sądowych
i asystentów sędziów.**

Na podstawie § 5 statutu Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury, stanowiącego załącznik do rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 16 kwietnia 2009 r. w sprawie nadania statutu Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury (Dz.U. Nr 65, poz. 550 ze zm.), Krajowa Rada Sądownictwa przedstawia poniżej propozycje tematów szkoleń, które będą stanowiły podstawę do opracowania założeń harmonogramu działalności szkoleniowej na 2013 r., oraz propozycje do planu wydawniczego na 2013 r.

Propozycje ograniczają się do szkolenia ustawicznego sędziów, referendarzy sądowych oraz asystentów sędziów sądów powszechnych i sądów wojskowych.

1. Identyfikacja potrzeb szkoleniowych.

Krajowa Rada Sądownictwa w swoich stanowiskach z 14 maja 2010 r. oraz z 8 kwietnia 2011 r. przedstawiła obszerne propozycje dotyczące identyfikacji potrzeb szkoleniowych sędziów, referendarzy sądowych i asystentów sędziów. Wszystkie te sugestie i uwagi są nadal aktualne.

W Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury powinna istnieć odpowiednia komórka (ośrodek badań, studiów i analiz), zajmująca się na bieżąco analizowaniem różnych źródeł informacji oraz przedstawianiem wniosków, propozycji i sugestii Ośrodkowi Szkolenia Ustawicznego i Współpracy Międzynarodowej w Lublinie, który opracowuje ostateczne projekty programów szkoleń.

Przede wszystkim należy monitorować na bieżąco proces legislacyjny i reagować na kolejne obszerne nowelizacje procedur sądowych – cywilnej i karnej – przy czym reakcja ta powinna wyprzedzać wejście w życie znowelizowanych przepisów, tak aby sędziowie byli przygotowani do stosowania w praktyce nowych regulacji od chwili ich obowiązywania. To samo – chociaż na

mniejszą skalę – dotyczy zmian w prawie materialnym. Odpowiednie monitorowanie powinno obejmować również orzecznictwo Sądu Najwyższego i Trybunału Konstytucyjnego. To pierwsze – ze względu na pojawiające się nowe problemy orzecznicze (źródłem informacji mogą być przede wszystkim uchwały podejmowane w odpowiedzi na pytania prawne sądów powszechnych), to drugie – ze względu na konsekwencje stwierdzenia niekonstytucyjności przepisów stosowanych przez sądy.

Należy również na bieżąco analizować orzeczenia Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu w sprawach przeciwko Polsce, ugody zawarte pomiędzy Rządem a skarżącymi oraz jednostronne deklaracje Rządu i wyciągać z treści tych orzeczeń, ugód i jednostronnych deklaracji odpowiednie wnioski dla programów szkoleniowych. Polska nadal znajduje się wśród tych państw członkowskich Rady Europy, w stosunku do których ETPCz stwierdza liczne naruszenia Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzonej w Rzymie w 1950 r.; istotna część tych naruszeń dotyczy działalności orzeczniczej sądów (zarówno w pionie cywilnym, jak i karnym), zwłaszcza naruszeń art. 5 i 6 Konwencji. Szkolenia poświęcone stosowaniu w praktyce przez sądy Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności – podobnie jak szkolenia dotyczące stosowania w praktyce Konstytucji RP – powinny stać się jednym z priorytetów działalności szkoleniowej. Jest to fundament, na którym zbudowane jest demokratyczne państwo prawa, a wśród jego pryncypiów ustrojowych prawo do sądu taktowane jest jako prawo podstawowe. Krajowa Rada Sądownictwa z aprobatą przyjmuje uruchomienie w 2012 r. programu szkoleń dotyczących standardów ochrony praw człowieka wynikających z orzeczeń ETPCz, przeprowadzanych w poszczególnych apelacjach. Szkolenia te powinny być kontynuowane w 2013 r. w wymiarze, który pozwoli na przeszkolenie wszystkich zainteresowanych sędziów sądów powszechnych w okresie krótszym niż to się obecnie planuje (7-8 lat).

Przy dokonywaniu identyfikacji potrzeb i planowaniu działalności szkoleniowej należy uwzględniać różne grupy adresatów szkoleń. Inne szkolenia (co do form, metod szkoleniowych i tematyki) powinny być kierowane do osób, które w ostatnim czasie zostały powołane do pełnienia urzędu sędziego (byłych referendarzy sądowych, asystentów sędziów, a także byłych adwokatów, radców prawnych i prokuratorów), inne zaś do doświadczonych sędziów drugiej instancji orzekających od kilkudziesięciu lat.

Ośrodek badań, studiów i analiz Krajowej Szkoły powinien opracować szczegółową ankietę, z której wynikałoby, jakie są potrzeby szkoleniowe sędziów - nie mogą to być pytania o tematy konkretnych szkoleń, ale pytania, na podstawie których będzie możliwe zidentyfikowanie rzeczywistych potrzeb szkoleniowych.

Po wprowadzeniu w życie ocen okresowych sędziów (ustawą z dnia 18 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. Nr 203, poz. 1192) konieczne może okazać się przedstawienie propozycji szkoleniowej dostosowanej do wniosków wynikających z tych ocen.

2. Rodzaje szkoleń.

Podstawowym aktem prawnym obowiązującym w wewnętrznym porządku prawnym jest Konstytucja, dlatego należy wprowadzić na stałe do harmonogramu działalności szkoleniowej cyklicznie powtarzane szkolenia na temat stosowania Konstytucji, co dotyczy zwłaszcza podstawowych zasad ustrojowych państwa, praw i wolności chronionych Konstytucją oraz zgodnej z wartościami konstytucyjnymi wykładni przepisów rangi ustawowej. Szkolenia te powinny obejmować przede wszystkim analizę orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego i Sądu Najwyższego w kontekście prokonstytucyjnej wykładni prawa.

To samo można odnieść do Europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności oraz Traktatu o Unii Europejskiej i Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej wraz z orzeczeniami Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu i Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w Luksemburgu. Wynikają z nich podstawowe zasady obowiązującego w Polsce porządku prawnego. Należy pamiętać, że współcześnie w pracy orzeczniczej sędziów sądów powszechnych znaczenie ma orzecznictwo pięciu sądów najwyższej rangi: Trybunału Konstytucyjnego, Sądu Najwyższego, Naczelnego Sądu Administracyjnego, Europejskiego Trybunału Praw Człowieka i Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej.

Nadal za mało jest szkoleń dotyczących bezpośrednio metod wykładni stosowanych (preferowanych) w różnych dziedzinach prawa. Inne metody wykładni są dominujące w prawie publicznym (np. prawo karne, prawo ubezpieczeń społecznych, prawo antymonopolowe), inne w prawie prywatnym (klasyczne prawo cywilne, prawo gospodarcze, prawo rodzinne). Prawidłowa wykładnia obowiązującego prawa jest podstawowym instrumentem sprawowania wymiaru sprawiedliwości. Należy w każdym roku działalności szkoleniowej dla każdego pionu orzecznictwa przewidzieć przynajmniej jedno szkolenie z ogólnych zasad wykładni. Można również rozważyć, czy szkolenia z metod wykładni nie powinny być przeniesione na poziom apelacji (powtórzone we wszystkich apelacjach), co umożliwiłoby udział w szkoleniach większej liczbie sędziów.

Konieczne jest bieżące omawianie wpływu poszczególnych orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego na orzecznictwo sądów powszechnych – od uchylenia domniemania konstytucyjności przepisu uznanego za niezgodny z Konstytucją (także w razie odroczenia utraty jego mocy obowiązującej), poprzez prospektywne lub retrospektywne oddziaływanie wyroku sądu

konstytucyjnego, aż po możliwość wznowienia postępowania sądowego po wyroku Trybunału. W związku z ciągłymi nowelizacjami obowiązujących aktów prawnych konieczne jest uwzględnienie w programie szkoleń zasad prawa intertemporalnego

Bardzo cenione przez sędziów są studia podyplomowe. Należy dołożyć starań, aby ta forma szkoleń – najbardziej efektywna, chociaż równocześnie najbardziej obciążająca czasowo dla sędziów (160-180 godzin zajęć w ciągu kilku miesięcy) i najbardziej kosztowna – mogła być kontynuowana. W czasie oceniania kandydatów na urząd sędziego Krajowa Rada Sądownictwa dostrzega, że wiele osób korzysta z tej formy doskonalenia zawodowego. Najbardziej popularne są studia podyplomowe z prawa cywilnego organizowane przez Instytut Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk w Warszawie, studia podyplomowe dla sędziów gospodarczych (z elementami ekonomii) organizowane przez Szkołę Główną Handlową w Warszawie, studia podyplomowe z zakresu prawa własności intelektualnej organizowane przez Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, studia podyplomowe z zakresu zarządzania wymiarem sprawiedliwości (kierowane do osób pełniących funkcje administracyjne) oraz studia podyplomowe z zakresu prawa europejskiego organizowane przez różne placówki naukowe. Należy dołożyć starań, aby poszerzyć ofertę szkoleniową o inne rodzaje studiów podyplomowych (np. prawa konstytucyjnego, prokonstytucyjnej wykładni ustaw, zasad ustroju państwa w konfrontacji z prawem międzynarodowym). Studia podyplomowe powinny być prowadzone przez renomowane, uznane placówki naukowe, ponieważ sędziowie są wymagający, gdy chodzi o poziom oferty szkoleniowej.

3. Szkolenia dla prezesów sądów, przewodniczących wydziałów i sędziów wizytatorów.

W związku z wejściem w życie 28 marca 2012 r. istotnej nowelizacji Prawa o ustroju sądów powszechnych, wprowadzającej nowy system oceny pracy i planowania rozwoju zawodowego sędziego, konieczne jest rozważenie przeprowadzenia w 2013 r. szkolenia dla wszystkich sędziów wizytatorów ze wszystkich pionów orzeczniczych w celu zapoznania ich z kryteriami ocen sędziów oraz wypracowania jednakowych (ujednoliconych) standardów oceniania sędziów i konstruowania indywidualnego planu rozwoju zawodowego sędziego. W szkoleniach tych powinni wziąć udział także prezesi sądów, ponieważ również oni mają brać udział w dokonywaniu oceny sędziów i opracowaniu planów rozwoju zawodowego.

Konieczne jest wprowadzenie szkoleń przewidzianych dla przewodniczących wydziału. Od odpowiedniego wykonywania obowiązków przez przewodniczącego (tych wynikających z Prawa o ustroju sądów powszechnych, regulaminu urzędowania sądów powszechnych, rozporządzeń w sprawie wykonywania nadzoru itd., a także tych wynikających z ustaw procesowych i przepisów wykonawczych do nich) zależy sprawna praca wydziału. Znaczenie

sposobu wykonywania przez przewodniczącego wydziału jego obowiązków dla sprawności postępowania jest niedoceniane w praktyce.

Ze względu na kadencyjność pełnienia funkcji wizytatora i przewodniczącego wydziału szkolenia dla tych dwóch grup sędziów powinny być cyklicznie powtarzane.

Szkolenia dla prezesów sądów i przewodniczących wydziałów powinny obejmować m.in. zarządzanie kadrami (sędziami, referendarzami sądowymi, asystentami sędziów, urzędnikami sądowymi), łącznie z okresową oceną ich pracy, prawidłowym wykorzystaniem ich kwalifikacji i umiejętności itd. Ponieważ nowelizacja Prawa o ustroju sądów powszechnych wprowadza nowe zasady podległości służbowej urzędników sądowych, szkolenia dotyczące zarządzania kadrami (w tym elementów prawa pracy, ze szczegółowym omówieniem ustawy o pracownikach sądów i prokuratury) powinny objąć także dyrektorów sądów. Wszystkie osoby zajmujące stanowiska funkcyjne powinny mieć możliwość udziału w szkoleniach z zakresu przeciwdziałania mobbingowi w sądzie traktowanym jako placówka zatrudnienia (ponieważ toczą się procesy przeciwko sądom jako pracodawcom o odszkodowania lub zadośćuczynienia za mobbing).

Należy rozważyć uruchomienie studiów podyplomowych dotyczące funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości, adresowanych do osób pełniących obecnie i mogących pełnić w przyszłości funkcje administracyjne, które obejmowałyby elementy ustroju sądów (łącznie z Konstytucją) oraz szczegółowe omówienie Prawa o ustroju sądów powszechnych (po ostatnich nowelizacjach) i aktów wykonawczych do tej ustawy.

4. Szkolenia dla sędziów orzekających w sprawach cywilnych, rodzinnych, gospodarczych oraz pracy i ubezpieczeń społecznych.

Niewątpliwie w 2013 r. mogą być powtórzone niektóre szkolenia przeprowadzone w poprzednim roku szkoleniowym; decyzja o ich powtórzeniu powinna być oparta na propozycjach pochodzących bezpośrednio ze środowiska sędziowskiego.

Prawo materialne.

Nadal aktualne pozostają niektóre tematy przedstawione w stanowisku Krajowej Rady Sądownictwa z 8 kwietnia 2011 r.

Użytkowanie wieczyste (także w ujęciu historycznym – od 21 lipca 1961 r. do dnia dzisiejszego, z przedstawieniem ewolucji poglądów doktryny i stanowiska Sądu Najwyższego). Opłaty z tytułu użytkowania wieczystego.

Użytkowanie według przepisów Kodeksu cywilnego oraz ustaw dotyczących gospodarki nieruchomościami.

Ewolucja pojęcia szkody i odszkodowania. Zadośćuczynienie w orzecznictwie Sądu Najwyższego (zadośćuczynienie za uszkodzenie ciała i rozstrój zdrowia, za naruszenie dóbr osobistych, za śmierć osoby bliskiej, za pobyt w zakładzie karnym w warunkach poniżej standardu).

Zmiany w prawie rzeczowym (np. służebność przesyłu, zmiany w ustawie o księgach wieczystych i hipotece dotyczące hipotek). Zmiany w prawie spadkowym (np. zapis windykacyjny).

Prawo prasowe a wolność wyrażania poglądów, w tym odpowiedzialność cywilna dziennikarza, redaktora naczelnego i wydawcy (z uwzględnieniem orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka).

Ustawa z 4 lutego 2011 r. - Prawo prywatne międzynarodowe (Dz.U. Nr 80, poz. 432) w kontekście innych aktów prawnych (w tym konwencji międzynarodowych i prawa Unii Europejskiej) zawierających normy kolizyjne.

Umowy deweloperskie. Ustawa z dnia 16 września 2011 r. o ochronie praw nabywcy lokalu mieszkalnego lub domu jednorodzinnego (Dz.U. Nr 232, poz. 1377), tzw. ustawa deweloperska.

Należy koniecznie powtórzyć szkolenia dotyczące dokumentów finansowych występujących w obrocie gospodarczym.

Prawo procesowe.

Postępowanie rozpoznawcze. Nowy model procesu cywilnego po ostatnich zmianach Kodeksu postępowania cywilnego, które wchodzi w życie w 2012 r. Dotyczy to zwłaszcza głębokiej nowelizacji wynikającej z ustawy z 16 września 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 233, poz. 1381), m.in. znoszącej postępowanie odrębne w sprawach gospodarczych i wprowadzającej nowe reguły koncentracji materiału procesowego. Szkolenie powinno być skierowane do sędziów orzekających we wszystkich wydziałach, w których ma zastosowanie Kodeks postępowania cywilnego, ale przede wszystkim do sędziów orzekających w sprawach gospodarczych, ponieważ dla nich nowelizacja oznaczać będzie największe zmiany w sposobie prowadzenia postępowania. Należy w związku z tym rozważyć przeprowadzenie jedno- lub dwudniowych szkoleń obejmujących omówienie zmian w procedurze cywilnej w poszczególnych apelacjach (8 godzin lekcyjnych powinno wystarczyć na postępowanie rozpoznawcze i zabezpieczające, dodatkowe 4 godziny na postępowanie egzekucyjne), aby umożliwić udział w szkoleniach jak największej grupie sędziów.

Postępowanie zabezpieczające. Zabezpieczenie roszczeń majątkowych i roszczeń niemajątkowych, a także dowodów (w sprawach dotyczących praw autorskich, własności intelektualnej, własności przemysłowej); zabezpieczenie w sprawach rodzinnych (w tym kontakty z dziećmi); zmiany w postępowaniu zabezpieczającym wynikające z ustawy z 16 września 2011 r. (Dz.U Nr 233, poz. 1381).

Postępowanie egzekucyjne: wybrane zagadnienia (uwzględniające bieżące zmiany Kodeksu postępowania cywilnego, ustawy o komornikach sądowych i egzekucji, przepisów o kosztach postępowania egzekucyjnego); egzekucja z nieruchomości; zmiany w postępowaniu egzekucyjnym wprowadzone ustawą z 16 września 2011 r. (Dz.U. Nr 233, poz. 1381).

5. Szkolenie sędziów orzekających w pionie karnym.

W 2013 r. mogą być powtórzone niektóre szkolenia przeprowadzone w pionie karnym w poprzednim roku szkoleniowym; decyzja powinna być oparta na propozycjach pochodzących bezpośrednio ze środowiska sędziowskiego.

Prawo karne materialne.

Nadal aktualne pozostają niektóre tematy przedstawione w stanowisku Krajowej Rady Sądownictwa z 8 kwietnia 2011 r.

Przestępstwa gospodarcze w kontekście zmieniającej się sytuacji gospodarczej i zmian w przepisach regulujących obrót gospodarczy (przestępstwa popełniane na tle umów kredytowych, leasingu, umów ubezpieczenia, innych umów gospodarczych, obrotu papierami wartościowymi).

Przestępstwa urzędnicze (art. 231 k.k.), ze szczególnym uwzględnieniem przestępstw popełnianych przez funkcjonariuszy wymiaru sprawiedliwości.

Obrona konieczna – granice, przekroczenie granic.

Kara ograniczenia wolności.

Kara łączna i wyrok łączny w orzecznictwie Sądu Najwyższego i w praktyce - zagadnienia materialnoprawne i procesowe.

Prawo karne procesowe.

Nowy model procesu karnego po zmianach Kodeksu postępowania karnego, które weszły w życie w 2010 lub 2011 r. albo zaczną obowiązywać w 2012 r.

Postępowanie dowodowe – ocena dowodów, zgodność z prawem zbierania i gromadzenia dowodów, możliwość wykorzystania jako dowodów informacji operacyjnych, elektroniczne

techniki operacyjne, w tym podsłuchy telefoniczne i ich legalność, wyrażanie przez sąd zgody na zastosowanie podsłuchu, zbieranie informacji operacyjnych i przekształcenie ich w legalne dowody. Przesłuchanie osób małoletnich w procesie karnym.

Europejski nakaz aresztowania (w tym prawidłowość implementacji prawa unijnego). Współpraca sądów karnych państw członkowskich Unii Europejskiej.

Bezpieczeństwo imprez masowych.

Prawo karne wykonawcze.

Nowe sposoby wykonania kar, dozór elektroniczny (ostatnie zmiany w regulacji dotyczącej dozoru elektronicznego), nadzór nad niszczeniem dowodów rzeczowych, sposób kontrolowania zakładów karnych i innych placówek penitencjarnych.

Klauzula wykonalności w postępowaniu karnym wykonawczym – nadawanie klauzul wykonalności, egzekucja prowadzona do majątku wspólnego skazanego i jego małżonka

6. Szkolenia interdyscyplinarne.

1. Konieczne są szkolenia sędziów z wybranych elementów prawa publicznego (administracyjnego, podatkowego). Styk z prawem administracyjnym (podatkowym) następuje we wszystkich dziedzinach prawa stosowanego przez sądy powszechne – w pionie cywilnym, karnym oraz pionie pracy i ubezpieczeń społecznych.

Szkolenie z prawa podatkowego dla sędziów orzekających w sprawach karnych powinno dotyczyć głównie opodatkowania świadczenia usług niematerialnych (takich jak *consulting*, *marketing*, doradztwo, *know-how*, inne usługi niematerialne, w tym regulowane prawem autorskim).

Pogranicze prawa cywilnego i administracyjnego rodzi problemy z dopuszczalnością drogi sądowej przed sądem powszechnym – w tym kognicją sądów powszechnych (cywilnych) oraz sądów administracyjnych – zwłaszcza że nie ma już Kolegium Kompetencyjnego działającego przy Sądzie Najwyższym, które do 31 grudnia 2003 r. rozstrzygało spory kompetencyjne między sądami powszechnymi i organami administracji publicznej.

W sprawach z zakresu prawa pracy problemem jest rozdzielenie kognicji sądów pracy i sądów administracyjnych w sprawach dotyczących stosunków służbowych niektórych kategorii zatrudnionych (np. policjanci, funkcjonariusze celni).

Szkolenia powinny być prowadzone także przez sędziów sądów administracyjnych.

2. Tematem wymagającym ciągłego omawiania podczas szkoleń jest dowód z opinii biegłego (biegłych) albo z opinii instytutu naukowego lub naukowo-badawczego. Dowód z opinii biegłych jest nadużywany w praktyce sądów – biegli są powoływani w sprawach, w których nie są potrzebne wiadomości specjalne, a wystarczy ogólna wiedza osoby z wyższym wykształceniem. Konieczne są szkolenia z biegłymi rewidentami (najlepiej z wykształceniem jednocześnie prawniczym i ekonomicznym) na temat dokumentów księgowych, rachunkowości przedsiębiorstw, sprawozdań finansowych, bilansów, audytów itd. Podobnie potrzebne są szkolenia z biegłymi geodetami dotyczące umiejętności czytania map geodezyjnych, także w ujęciu historycznym (gdy mapa geodezyjna pochodzi sprzed kilkudziesięciu lat).

7. Metodyka pracy sędziego. Szkolenia umiejętności „miękkich”.

1. Konieczne jest kontynuowanie cyklicznych szkoleń podstawowych dla osób nowo powołanych na urząd sędziego, zwłaszcza byłych referendarzy sądowych, którzy przez ostatnie kilka lat orzekali tylko w wydziałach rejestrowych, czyli nie mieli kontaktu z procesowym postępowaniem rozpoznawczym, a także asystentów sędziów i osób przychodzących do sądów z innych zawodów prawniczych. Szkolenia te powinny dotyczyć nie tylko metodyki pracy sędziego, ale także statusu sędziego (w ujęciu ustrojowym i pracowniczym), obowiązków sędziego, etyki zawodowej itd. Szkolenia dotyczące zachowania na sali rozpraw, panowania nad stresem, umiejętności rozwiązywania konfliktów powinny odbywać się metodą symulacji rozprawy.

Nastąpiła w ostatnich kilku latach wyraźna zmiana pokoleniowa sędziów. Młodzi sędziowie nie zawsze w pełni zdają sobie sprawę z obowiązków ciążących na nich w związku z powierzeniem im sprawowania władzy sądowniczej. Konieczne są szkolenia dotyczące zasad etyki zawodu sędziego oraz odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów, a także statusu sędziego według regulacji konstytucyjnych i ustrojowych (elementy stosunku służbowego sędziego regulowane w Prawie o ustroju sądów powszechnych, w tym czas pracy, wymiar zadań, uprawnienia i obowiązki sędziego).

2. Jednym z priorytetów w działalności Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury powinno być stworzenie wszystkim sędziom możliwości nauki prawniczego języka obcego (przede wszystkim angielskiego i francuskiego, gdyż są to języki „robocze” obydwu europejskich sądów – TSUE oraz ETPCz). Nauka języka prawniczego mogłaby się odbywać poprzez analizę orzeczeń tych Trybunałów w wersji oryginalnej (angielskiej lub francuskiej) metodą *on-line*. Nauka języków obcych na poziomie średnio zaawansowanym może być prowadzona metodą *e-learningu*. Budowanie wspólnej przestrzeni prawnej i wzajemnego zaufania do siebie wymiarów

sprawiedliwości państw członkowskich UE (vide: Program Sztokholmski) wymaga umiejętności posługiwania się przez wszystkich sędziów językiem umożliwiającym komunikację z sędziami z innych państw.

3. Szkolenia powinny objąć takie zagadnienia jak np. komunikacja na sali sądowej, zarządzanie referatem, współpraca z asystentami, umiejętność zachowania się na sali rozpraw (komunikowanie się ze stronami, stosunek do stron, kultura sali rozpraw, zwłaszcza że będzie to podlegać ocenie w ramach okresowej oceny pracy sędziów), technika pisania uzasadnień, umiejętność posługiwania się językiem polskim i właściwego używania prawniczego aparatu pojęciowego (wyraźnie dostrzegalne jest pogorszenie poziomu uzasadnień orzeczeń z punktu widzenia prawidłowego formułowania myśli w języku polskim, konieczne są okresowe spotkania sędziów z językoznawcami, którzy po przeanalizowaniu tekstów orzeczeń sądowych i ich uzasadnień mogliby służyć radą i pomocą w wyeliminowaniu podstawowych błędów językowych – stylistycznych, frazeologicznych, gramatycznych, interpunkcyjnych, a nawet ortograficznych). Potrzebne są także szkolenia z logiki prawniczej, zwłaszcza z umiejętności prowadzenia wyводу (argumentacja, wnioskowanie, zdania logiczne itd.).

4. Szkolenia powinny objąć wykorzystanie nowoczesnych technik informatycznych w pracy sędziego (w tym różnych baz danych dostępnych w Internecie, przede wszystkim bazy Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, innych sądów międzynarodowych i instytucji międzynarodowych). Na stronie internetowej Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury powinna być zamieszczona informacja o portalach prawniczych – w Polsce, w państwach członkowskich Unii Europejskiej, w innych krajach. Szkolenia te powinny umożliwić nabycie przez sędziów umiejętności swobodnego poruszania się w sieci, poszukiwania i korzystania ze źródeł informacji i baz danych (polskich i zagranicznych) dostępnych w Internecie. Szkolenie może się odbyć metodą *on-line*, można też przewidzieć przy innych szkoleniach metodami tradycyjnymi jedną lub dwie godziny lekcyjne na prezentację możliwości, jakie stwarzają nowe techniki informatyczne.

5. Ze względu na wprowadzenie tzw. e-protokołu (zapisu audiowizualnego przebiegu rozprawy) należy umieścić w ofercie Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury zagadnienia związane z nagrywaniem i odtwarzaniem nagrań (wykorzystaniem nagrań dokonanych wcześniej bez udziału sędziego, który ma z nich korzystać). Nie chodzi o przedstawienie technicznych szczegółów samego nagrania, tylko o pokazanie, w jaki sposób sędzia, który bierze udział w nagrywanej rozprawie ma sporządzać potrzebne mu notatki, a sędzia, który nie brał udziału w nagraniu przebiegu rozprawy, może wykorzystać to nagranie przy przygotowaniu się do rozprawy, przy pisaniu uzasadnienia, przy rozpoznawaniu apelacji lub zażalenia.

6. W doskonaleniu zawodowym sędziów należy uwzględnić nowoczesne metody edukacyjne (np. szkolenia metodą e-learningu albo zajęcia prowadzone przez wykładowcę metodą *on-line*). Wśród nich powinno się znaleźć gromadzenie na stronie internetowej Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury odpowiednich elektronicznych poradników na temat metodyki pracy sędziego. Dostępne są poradniki dotyczące organizacji pracy, komunikacji interpersonalnej, zarządzania czasem, zarządzania referatem i poszczególnymi sprawami – należy umożliwić sędziom, referendarzom sądowym, asystentom sędziów dostęp do nich, po koniecznym zindeksowaniu tematycznym, żeby łatwo było trafić na właściwy temat (fragment obszerniejszej całości).

8. Szkolenia dla referendarzy sądowych.

Referendarze sądowi, którzy mają ukończoną aplikację sądową i zdany egzamin sędziowski, są potencjalnymi kandydatami do pełnienia urzędu sędziego. Ich szkolenie powinno obejmować także zagadnienia, które mogą być im potrzebne po uzyskaniu powołania na urząd sędziego (np. elementy metodyki pracy sędziego w procesie cywilnym i karnym).

Propozycje tematów szkoleń dla referendarzy sądowych zostały szczegółowo przedstawione w stanowisku Krajowej Rady Sądownictwa z 8 kwietnia 2011 r. Są one nadal aktualne. Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury powinna nawiązać kontakt z Ogólnopolskim Stowarzyszeniem Referendarzy Sądowych i bezpośrednio od samych zainteresowanych uzyskać aktualizację tych propozycji.

Szkolenia dla referendarzy sądowych powinny być organizowane nie tylko jako szkolenia wyjazdowe, ale także stacjonarne – w siedzibie sądu okręgowego, a w przypadku małych okręgów sądowych – w siedzibie sądu apelacyjnego. Konieczność wyjazdu na drugi koniec Polski w celu udziału w szkoleniu (np. z województwa zachodniopomorskiego do Lublina) jest elementem zniechęcającym do uczestniczenia w nim.

9. Szkolenia dla asystentów sędziów.

Szkolenia dla asystentów sędziów powinny być kontynuowane przede wszystkim w zakresie metodyki pracy asystenta oraz metodyki pracy sędziego, ponieważ asystenci stanowią liczną grupę kandydatów do objęcia urzędu sędziego sądu rejonowego. Z tych przyczyn szkolenie asystentów sędziów w zakresie poszczególnych dziedzin prawa materialnego nie jest tak doniosłe jak szkolenie z procedur sądowych oraz metodyki pracy sędziego. Należy rozważyć organizowanie tych szkoleń nie centralnie, w miejscu odległym od miejsca pracy i zamieszkania asystenta, ale – podobnie jak

w przypadku referendarzy sądowych – w siedzibach sądów okręgowych, a w przypadku małych okręgów sądowych – w siedzibach sądów apelacyjnych. Jest to życzenie samych asystentów sędziów, którzy preferują zajęcia warsztatowe w swoim miejscu pracy w miejsce szkoleń wyjazdowych (należy uwzględnić, że są to często rodzice małych dzieci). Wyjazd z Podkarpacia do Jastrzębiej Góry jest obecnie udręką z przyczyn komunikacyjnych.

10. Podsumowanie.

Krajowa Rada Sądownictwa podtrzymuje swoje wcześniejsze stanowiska odnoszące się do działalności szkoleniowej Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury w zakresie dotyczącym szkolenia sędziów, referendarzy sądowych i asystentów sędziów. Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury powinna dbać o jak najwyższy poziom oferty szkoleniowej i skoncentrować swoje działania przede wszystkim na szkoleniu ustawicznym obejmującym ok. 10.000 sędziów, ok. 2.000 referendarzy sądowych i ok. 3.000 asystentów sędziów.

Przy planowaniu szkoleń należy uwzględnić konieczność informowania ich uczestników (zwłaszcza sędziów) o szczegółowej tematyce szkolenia oraz o osobach wykładowców na co najmniej trzy miesiące przed planowanym terminem szkolenia. Ze względu na specyfikę pracy sędziów (w dużych miastach terminy rozpraw i posiedzeń wyznaczane są z wielomiesięcznym wyprzedzeniem) odpowiednio wczesne poinformowanie zainteresowanych o tematyce szkolenia i osobach wykładowców gwarantuje odpowiednią frekwencję oraz możliwość udziału w szkoleniu.

12. Propozycje do Planu wydawniczego na 2013 rok.

W planie wydawniczym Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury powinny się przede wszystkim znaleźć poradniki na temat metodyki pracy sędziego: właściwej organizacji pracy, zarządzania sprawami (zwłaszcza tzw. starymi), zarządzania czasem, współpracy sędziego z asystentami i urzędnikami (sekretariatem), techniki pisania uzasadnień, radzenia sobie ze stresem, komunikacji ze stronami i ich pełnomocnikami, kontaktów z mediami itd. Jest sporo poradników dotyczących organizacji pracy, komunikacji interpersonalnej, zarządzania czasem - należy umożliwić sędziom, referendarzom sądowym, asystentom sędziów dostęp do nich, np. poprzez nabycie praw autorskich do nich albo zlecenie opracowania szczegółowych zagadnień odpowiednim specjalistom.